

Nr 231.

Av herr **Johanson, Karl Emil, m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 276 angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område m. m. har departementschefen såsom riktlinje för de fortsatta stödåtgärderna uppställt, att prispolitiken ifråga om jordbrukets produkter »bör så handhas, att för landets försörjning erforderlig produktion ernås», varvid dessa priser böra avvägas »med beaktande av kostnadsökningarna för produktionen».

Statens livsmedelskommission har låtit verkställa undersökningar rörande den stegring, som sedan krigsutbrottet uppkommit ifråga om jordbrukets inkomster och utgifter. Upprättandet av en ny index synes oss motiverat med hänsyn till att de produktkvantiteter och de förnödenhetsutgifter, vilka legat till grund för förutvarande index, bägge givetvis undergått väsentliga förändringar sedan 1925/29. Som ny basperiod i stället för 1920-talets fem sista år har nu i den av särskilt tillkallad utredningsman utarbetade promemorian valts perioden 1935/37. Departementschefen har visserligen framhållit, att de nu verkställda kostnadsundersökningarna i flera avseenden »icke äro helt tillförlitliga» — något som även utredningsmannen varnat för — men han anser att jordbruket »såsom helhet» »i stort sett» erhållit kompensering för de sedan krigsutbrottet skedda produktionsstegringarna.

När man utgår ifrån de nya basåren såsom pari både för jordbrukets inkomster och jordbrukets utgifter, förledes man emellertid att tolka efteråt inträdda förbättringar på inkomstsidan såsom en ökad vinst, då det däremot *kan* innebära en minskad förlust eller en uppnådd balans. Ehuru en sådan icke rättvisande användning av den nya indexserien givetvis ej åsyftats av utredningsmannen, har den åtminstone i viss grad präglat livsmedelskommissionens betraktelsesätt. Även om man med stöd av den nya indexserien anser sig kunna påvisa en viss förbättring av jordbrukets läge, är därmed ej alls sagt att förhållandet mellan jordbrukets utgifter och jordbrukets inkomster uppnått jämvikt. Enligt livsmedelskommissionens uppfattning skulle statistiken visa, att jordbrukets läge förbättrats, men detta strider mot lantbrukarnas egen erfarenhet. Delvis torde denna missvisning bero på de svagheter i beräkningssättet, som departementschefen antytt. Delvis torde den ha sin grund däri, att förändringar i jordbrukets produktpriser, såsom hänförliga till stora standardartiklar, snabbt registreras, medan däremot priserna på jordbrukets förnödenheter, såsom hänförliga till en mängd olika artiklar i minuthandeln, tämligen sent bli registrerade. Det måste därför enligt vår mening vara felaktigt, om den nya indexserien föranledde till slutsatsen, att

jordbrukets lönsamhet skulle ha förbättrats. I stället för att förbättras har läget enligt vår mening snarast försämrats. Med hänsyn till produktionen och folkförsörjningen skulle det vara en ödesdiger utveckling, om rädslan för prisförbättringar ledde till en prispolitik, som snart skulle ställa landet inför en akut brist på vissa viktiga livsmedel.

I anslutning till det ovan anförda framstår det för oss som ett intresse i första rummet för samhället och blott i andra rummet för jordbrukarna, att sådana jämkningar i grunderna för prispolitiken vidtagas, vilka befordra största möjliga livsmedelsproduktion. Givetvis måste lantmännen liksom andra yrkesutövare nu bära sin andel av svårigheterna och vara beredda på inskränkningar i sin levnadsstandard, men då jordbrukarens produktpriser skola täcka ej blott hans levnadskostnader utan även hans ofta fastlåsta produktionsutgifter, kan ett onöjaktigt prisläge å produkter vida starkare försämrade levnadsstandarden än vad som den procentuella försämringen av lönsamheten kunde antyda. Departementschefens tänjbara uttalanden om prispolitikens hållpunkter göra det icke möjligt att vinna den klarhet om syftemålen, som man trots lägets och framtidens ovisshet skulle vilja önska.

För att nämna blott ett exempel på ett dylikt alltför vagt uttalande kan hänvisas till vad departementschefen sagt om vetepriset (sid. 84—85). Enligt detta »synes inlösningspriset för vete i varje fall icke kunna komma att bli lägre än det för innevarande års skörd angivna»; statsrådet finner det dock icke lämpligt att nu binda statsmakterna vid något visst pris, men han anser icke hinder böra resas mot »att marknadspriset stiger något över den mot inlösningspriset svarande prisnivån», ifall skörden skulle komma att understiga landets normala förbrukningsbehov. Uppenbarligen kommer årets veteskörd att lämna ett resultat vida under genomsnittet, enligt senaste beräkningar c:a 40 procent under detta. Nästa års gröda planeras redan under innevarande års högsommar, då arbetet med trädorna måste göras färdigt, och sådden sker därefter i augusti—september. Prissättningen på innevarande års skörd kan icke undgå att starkt inverka på planläggningen av och arealen för nästa års gröda. Den brödsädesareal, som framdeles så vitt möjligt måste säkerställa vårt lands behov, kan icke förväntas, om innevarande års svaga gröda blir för lågt prissatt. Den behövliga förbättringen av prisnivån måste därför snarligen tillkännages.

Även beträffande mjölk- och smörproduktionen kan det betvivlas, att de riktlinjer, som departementschefen föreslagit, bli tillräckliga. En höjning av produktmjölkpriset utöver vad som föreslås i propositionen torde redan till följd av produktionskostnadernas stegring bli ofrånkomlig, men för att möjliggöra denna skäligen prisförbättring kan det bli nödvändigt att vid sidan av anlitande av rena budgetmedel även bibehålla en tillräcklig mjölkavgift.

Beträffande den i sammanhang med fettmedelsregleringen genomförda prisrabatteringen å smör har livsmedelskommissionen föreskrivit att personer, som ha en eller flera kor — d. v. s. de flesta jordbrukare — ej skola komma i åtnjutande av prisrabatt utom efter särskild behovsprövning. Be-

träffande övriga medborgargrupper har man däremot i huvudsak fastställt ett visst beskattningsbart belopp som gräns för att utan behovsprövning medge tilldelning av vissa kort. Den omständigheten huruvida en person är jordbrukare eller icke jordbrukare bör dock ej inverka på principerna för en social stödanordning. Även för jordbrukarna bör en viss — måhända något lägre — beskattningsbar inkomst eller förmögenhet vara utslagsgivande för tilldelning av rabattkort eller ej.

Med hänvisning till vad vi ovan anfört få vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 276

dels måtte i fråga om prispolitiken beakta vad vi här anfört om nödvändigheten av sådan jämkning av direktiven, att den inhemska produktionen av livsmedel så vitt möjligt säkerställles,

dels måtte ifråga om prisrabatteringen å smör uttala, att jordbrukarna i så måtto jämsställas med övriga medborgargrupper, att de, som ej uppnått viss beskattningsbar inkomst eller förmögenhet, utan behovsprövning bli berättigade att komma i åtnjutande av rabattkort.

Stockholm den 1 juni 1940.

K. E. Johanson.

J. B. Johansson.

C. S. Beck-Friis.

Axel Mannerskantz.

M. Svensson.

K. W. Bodin.